

УВОД

Поремећаји у одрастању и понашању младих, а тиме и преступи и кривична дјела која се дешавају као једна од најозбиљнијих посљедица наведеног, упућују на сазнање да је малољетничка делинквенција постала незаобилазан феномен који све више оптерећује готово већину друштвених система данашњице.

Наиме, уколико се сагледа проста константа да живимо у временима у којима се „брзо живи“, односно временима у којима је систем вриједности дискутабилан и донекле поремећен, питање које се само по себи намеће јесте: да ли је могуће очекивати да се систем понашања младих људи из дана у дан не мијења и не прилагођава „трендовима“? Одговор на ово питање може се пронаћи у појавним облицима понашања младих који су све чешће друштвено неприхватљиви. Ти тзв. нови облици друштвено неприхватљивих понашања младих се, од једног друштвеног система до другог, разликују по степену интензитета и сложености, који су пропорционално сразмјерни степену трансформације друштва као цјелине.

Живот младих у последњих двадесетак година на простору некадашње државе Социјалистичке Федеративне Републике Југославије био је посебно угрожен. Промјена друштвене реалности као и рат који је бјеснио на готово читавој територији бивше државе, не само да је имао за посљедицу формирање нових држава услед несагледивих територијалних и материјалних разарања, периоде тешких економских криза, велике и мучне миграције становништва, већ и сурову борбу за очување основних људских права, као што су право на живот и егзистенцију. Управо сва ова дугогодишња дешавања, одразила су се на бројне корјените промјене у друштву и друштвеним односима, које су између осталих, имале за посљедицу и погоршање стања малољетничке делинквенције, а највише у смислу повећања извршења кривичних дјела са елементима насиља. Тако је већ средином деведесетих година XX вијека, примјетно да су поремећаји у понашању младих на поменутом територијалном простору добили нове облике и нове димензије.

Када је у питању држава у којој живимо, Босна и Херцеговина, која је сложена већ по свом саставу јер се састоји од два ентитета и једног дистрикта, и данас 20 година након завршетка рата, још увијек се води борба са бројним круцијалним и основним проблемима политичког, друштвеног, привредног и економског карактера. Велики број становништва живи у веома тешкој материјално - финансијској ситуацији. Породице са

дјецом су најугроженије, а посебно вишечлане и непотпуне породице са једним родитељем. Све ове околности погодују појави друштвено неприхватљивог понашања међу младима у различитим облицима. Млади, не само да бивају свједоци и жртве кривичних дјела са елементима насиља, већ се све чешће појављују и као носиоци агресије и насиља, односно као извршиоци истих или сличних кривичних дјела. Оно што посебно забрињава, а што се увидом у статистике које прате развој малољетничке делинквенције може уочити, јесте помјерање старосне добне границе на доле код малољетних извршилаца.

У смислу самог увода у магистарски рад који би требао да на десетинама наредних страна обради проблематику везану за преступништво младих са посебним освртом на стање у Републици Српској, неопходно је истаћи да је у данашњим временима све више негативних, а све мање позитивних узора и идеала који утичу на свијест младих. Такође, све је више општих фактора који су у великој мјери утицали да стање малољетних преступника буде управо овакво какво сада имамо, а то је латентно незадовољавајуће са тенденцијом погоршања.

У првом реду треба обратити пажњу на породицу као основну ћелију друштва. Породица у савременом друштву све више губи свој примарни значаја. Родитељи су све више заокупљени цјелодневним радом и борбом за егзистенцијални опстанак, док су дјеца, односно млади све више препуштени сами себи или су под утицајем вањских фактора. Даље, све су чешће дисфункционалне породице, породице у којима су један или оба родитеља алкохоличари, наркомани, насилници или душевни болесници, као и породице разведених родитеља у којима један родитељ има улогу старатеља и одгајивача. Наравно да сви ови примјери породица представљају крајње неповољне услове за одрастање и васпитање, и то са незанемаривим посљедицама на формирање саме личности појединца.

У другом реду веома пресудан фактор на развој малољетничке делинквенције имају спољни социо - културни фактори који преовладавају у једном временском и просторном оквиру друштвене заједнице као што су: друштвено-политичка обиљежја, социјалне прилике, економске прилике, незапосленост, миграције становништва, као и утицај школе и мас-медија на омладину. Зато се у контексту нездравог одрастања и развоја неприхватљивих образаца понашања мора прихватити чињеница да се све чешће дешава да поремећене форме и морално неприхватљиви обрасци понашања прерастају у тзв. трендове којима се тежи, тј. као савршено нормално и прихватљиво понашање у свакодневном функционисању појединаца и група.

Пресудно је споменути и сам однос младих и одраслих у савременом друштву. Оно што је уочљиво у великом дијелу заједнице је чињеница да је, супротно тенденцијама савременог напретка и развоја, још увијек однос младих и одраслих оптерећен предрасудама, традиционалним схватањима и неразумијевањем. Дјеца, односно млади данас много раније биолошки сазријевају, доступне су им различите врсте информација путем медија и интернета, које на индиректан начин формирају личност и ставове омладине. Одрасли би требало да активније прате трендове и у складу са њима усмјеравају одрастање омладине, умјесто да усмјеравају младе у конзервативне обрасце понашања, при томе не дајући нимало значаја отвореном разговору и конструктивној размјени мишљења.

Како је човјек актер свих догађаја у природној, друштвеној, социолошкој, културолошкој, и свим другим сферама живота, општа је тежња да се унаприједи природна и друштвена средина за живот, а то могу само ментално здрави, друштвено прихватљиви и креативни људи. У том смислу сва нежељена и штетна понашања која су у супротностима са друштвеним, обичајним, моралним и законским нормама треба санкционисати или превентивно преорјентисати у друштвено прихватљива понашања.